

7.2. TRANSPORT JA TRANSPORDILIIGID

Liiklus maismaal

Tallinna sadamas

Veondus ehk transport

Üks tähtsamaid teeninduse harusid on **veondus ehk transport**, mis tegeleb inimeste ja kaupade veoga.

Transport ühendab kõiki teisi majandusharusid. Tootmiseks vajalik tooraine veetakse tehasesse. Valmistoodet või kaup veetakse tarbijateni ja poodidesse. Inimesed kasutavad transpordivahendeid kooli, tööle või puhkusele sõitmiseks.

ÜLESANNE 1

Nimeta transpordivahendeid. Vasta küsimustele.

1. Millega käid iga päev koolis?
2. Millega sõidad sugulastele külla?
3. Millega sõidaksid Itaaliasse?
4. Milline transpordivahend on sinu meelest kõige keskkonnasõbralikum?

Põhjenda.

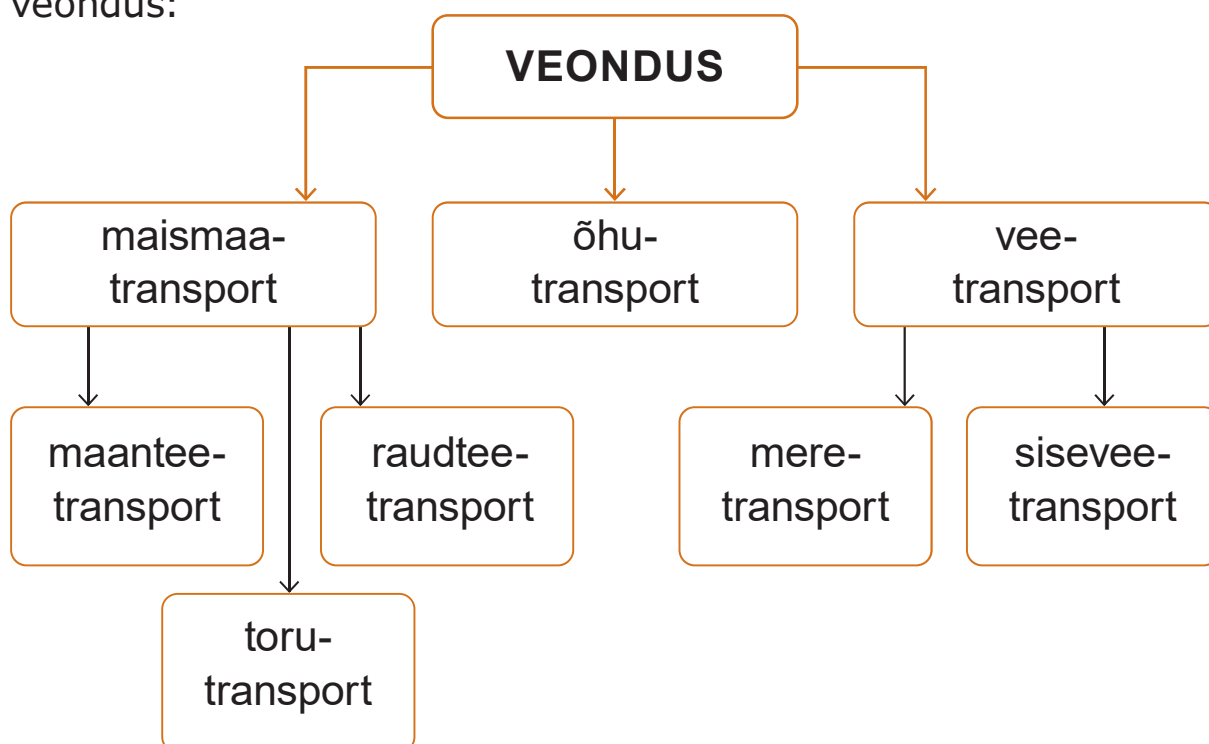
Arutlege koos kaaslastega.

Transpordiliigid

Transport liigitatakse mitmeti olenevalt sellest, keda, mida, millega või kuhu veetakse.

On olemas reisijate vedu ja kaubavedu, lähi- ja kaugvedu.

Selle järgi, kus ja millega midagi või kedagi veetakse, liigitatakse veondus:

Et ühest kohast teise jõuda või kaup kohale toimetada, on võimalik valida mitme liikumisviisi vahel.

Näiteks võib Tallinna ja Kuressaare vahel liikuda mööda maanteed, lennuteed või hoopis mereteed.

Suurbritannia pealinna Londonit ja Itaalia pealinna Roomat ühendavad lennuliinid, maanteed ja raudteed, kuid nende linnade vahel saab liikuda ka mööda veeteed meretranspordi-vahendiga. Samuti on võimalik sõita osa teekonnast ühe transpordivahendiga, osa teise transpordivahendiga.

See, mis transpordiliiki kasutada, oleneb kaupade veo või reisi eesmärgist ja sihtpunkti kaugusest.

ÜLESANNE 2

Mis transpordiliigid valiksid alljärgnevate kaupade veoks?

Mis transpordiliigi välistad?

Märgi välistatavale transpordiliigile vastav number kauba nimetuse järele.

Valikuid võib olla ka mitu. Põhjenda oma valikuid.

1 – maanteetransport, 2 – raudteetransport, 3 – torutransport,
4 – õhutransport, 5 – meretransport, 6 – siseveetransport

- nafta
- lõikelilled
- puit
- mööbel
- maagaas
- liiv
- vanaraud

Arutage oma valikuid koos õpetajaga.

Maantee- ehk autotransport

Maanteetransport on reisijate või kaupade vedu teedel. See on kõige rohkem kasutatav transpordiliik väiksemate vahemaade puhul.

Enamikus Lääne-Euroopa riikides teevad inimesed autoga enam kui 90% (protsenti) maismaasõitudest.

Iirimaal tehakse maanteed mööda koguni 99%, Kreekas 97% ja Hispaanias 96% kaubavedudest.

Maanteetranspordil on teiste transpordiliikidega võrreldes mitmeid eeliseid. Nendeks on:

- tihe teedevõrk
- kiire kohaletoomise võimalus lühemate vahemaade korral
- hea manööverdamisvõimalus
- „uksest ukseni“ teenuse võimalus
- mugavus
- kauba asukoha lihtne jälgitavus

Maanteetransport

Maanteetranspordi puudused võrreldes teiste transpordiliikidega:

- sõltuvus ilmast
- kallid hind
- vähene mahutavus
- takistused teel (ummikud)
- vajab korralikke teid, aga teede ehitamine on kallid

Vaata digiõpikust videot
autotranspordist.

Arutage nähtut kaaslasega.

ÜLESANNE 3

Mis on autovaba päev?

Miks korraldatakse autovabu päevi?

Arutlege klassis koos õpetajaga.

Raudteetransport

Pikkade vahemaade ja mahukate kaupade korral kasutatakse kauba-veoks peamiselt raudteetransporti. Raudteetranspordis toimub vedu rongidega mööda raudteid.

Kaubarongid Ülemiste jaamas

Raudteetranspordi eelised, võrreldes teiste transpordiliikidega:

- mahutab palju kaupa või reisijaid
- kiire
- energiasäästlik
- tekitab vähem õhusaastet
- turvaline
- ei sõltu eriti ilmast
- raudteejaamad asuvad tavaliselt linnade keskustes

Raudteetranspordil on teiste transpordiliikidega võrreldes ka puudusi:

- kaupade laadimine ja ümberlaadimine on ajamahukad
- raudteid ei ole igal pool
- raudteede ehitamine on kallid

Üldiselt kasutatakse ronge vedudeks siiski vähe.

Euroopas veetakse kaupadest rongidega ainult umbes 20%.

Euroopa Liidu liikmesriikide seas veetakse vaid Eestis ja Lätis raudteedel rohkem kaupa kui maanteedel. Seda sellepärast, et Eestisse ja Lätisse tulevad Venemaalt suured kaubakogused. Eestist ja Lätist liiguvad need merd mööda edasi teistesse riikidesse. Eesti ja Läti vahendavad kaubavedu.

Sellised vedud, kus ühest riigist pärit kaupu veetakse teise riiki läbi kolmandate riikide, on **transiitvedud**. Kaupu sel juhul vahepeal ümber ei laadita ega töödelda.

Suuremates Euroopa riikides kasutatakse järjest rohkem ülikiireid ronge. Uuematel raudteelõikudel sõidetakse nendega isegi kiiremini kui 300 kilomeetrit tunnis. Selliste ülikiirete rongide firmad on näiteks ICE Saksamaal, TGV Prantsusmaal ja LAV Hispaanias.

TGV kiirrong Prantsusmaal

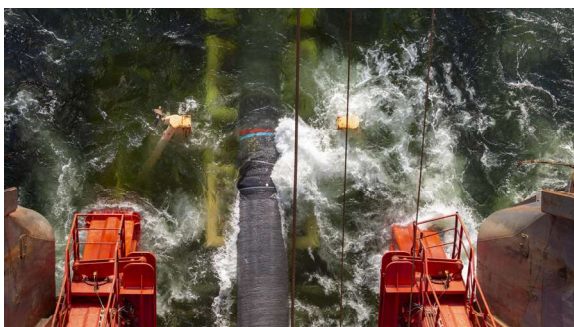
Torutransport

Toru- ehk torujuhtme-transport on veondusliik, kus kaupa veetakse mööda torusid. Mööda torusid transporditakse naftat, naftasaadusi, gaasi ja vedelikke.

Lühikeste vahemaade korral transporditakse mööda torusid ka osasid tahkeid aineid. Näiteks konservikarpe, ravimeid, prügi jm. Jäätmete torutransport võimaldab oluliselt vähendada prügiveoga seotud keskkonnaprobleeme.

Euroopas transporditakse mööda torusid eelkõige maagaasi. Suurimad gaasijuhtmed kulgevad Venemaalt Kesk- ja Lääne-Euroopasse.

Uus suur Venemaalt alguse saav gaasijuhe on Nordstream, mis kulgeb piki Läänemerd. Kavas on rajada ka Musta merd läbiv gaasijuhe Southstream.

Nordstreami gaasijuhtme paigaldamine Läänemerre

Torujuhtmetransport Alaskal USAs

Aafrikast (Alžeerias ja Liibüas) jõuab merealuste gaasijuhtmete kaudu maagaas Euroopasse (Itaaliasse). Põhjamerest ammutatav maagaas juhitakse Lääne-Euroopasse mööda gaasijuhtmeid.

Torutranspordi eelised, võrreldes teiste transpordiliikidega:

- odavam
- keskkonnasõbralikum
- kõige automatiseeritum
- torujuhtmeid saab paigaldada nii maa peale kui ka vee alla
- ei sõltu ilmast

Torutranspordi puuduseks teiste transpordiliikidega võrreldes on see, et ta sobib ainult teatud kaupadele.

Õhutransport

Õhu- ehk lennutranspordis veetakse inimesi ja kaupa lennukite või helikopteritega.

Euroopa suurimad lennujaamad on Heathrow Londonis, Charles de Gaulle Pariisis, Frankfurt Maini ääres ja Schiphol Amsterdamis.

Õhutranspordil on rida eeliseid, võrreldes teiste transpordiliikidega:

- väga kiire
- võimaldab vedada kaupa või reisijaid lühikese ajaga väga kaugele
- võimaldab vedada kiiresti riknevat kaupa
- ei vaja teede ehitamist

Õhutranspordi puudused, võrreldes teiste transpordiliikidega:

- kallis
- kütuse- ja energiakulu on suur
- sõltub ilmast
- kaupade laadimine ja ümberlaadimine lennujaamas võtab aega

ÜLESANNE 4

Vaata digiõpikust videot

Euroopa lennuliiklusest

Lõpeta video põhjal laused.

Küsimuste 1–4 vastusevariandid:

- lähimaades ja Euroopa riikide vahel
- Euroopast Põhja-Ameerikasse
- Euroopast Lõuna-Ameerikasse ja Aasia suunas
- Põhja-Ameerikast Euroopa suunas

1. Kella 00.00 ja 09.00 vahel on ülekaalus lennusõidud

.....

2. Kell 9.00–12.00 on ülekaalus lennusõidud

.....

3. Kell 15.00–18.00 on ülekaalus lennusõidud

.....

4. Kell 18.00–00.00 on ülekaalus lennusõidud

.....

5. Väga tihe lennuliiklus on Suurbritannias Londoni lähedal

(Lutoni/Gatwicki/Dublini/Heathrow)

lennujaamades.

Kuidas põhjendad just selliseid kellaaegasid ja lennusuundi?

.....

.....

Arutage tulemusi koos õpetajaga.

ÜLESANNE 5

Vaata digiõpikust videot

maailma kõige suurematest lennukitest.

Näed, kuidas lennukid õhku tõusevad ja maanduvad.

**Leia videost, mis lennufirmade lennukitega on tegemist.
Otsi internetist, mis riigi ja mis lennujaamadega on tegemist.**

	Lennufirma	Riik ja lennujaam
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Arutage klassikaaslastega.

Jutusta oma kokkupuudetest lennukite või lennujaamadega.

Tallinna lennujaam

Frankfurti lennujaam

Meretransport

Mandrite ja maailmajagude vahel veetakse kaupa peamiselt mööda merd.

Hiidtankerite (suurte merelaevade) või konteinerlaevadega tuuakse Euroopasse:

- Pärsia lahe äärsete riikide naftat ja veeldatud maagaasi
- Lõuna-Aafrika rauamaaki
- Jaapani ja Hiina tööstustoodangut

Kaubalaev

Naftatanker

Lennukiemalaev

Quantum of the Seas on maailma üks suuremaid kruisilaevu.

Turistid armastavad käia pikkadel merereisidel suurte reisi-laevadega (kruisilaevadega).

Kuna Tallinna sadam on piisavalt suur ja sügav, siis külastab suve jooksul ka Tallinna mitu suurt kruisilaeva koos tuhandete turistidega.

Meretranspordi eelised, võrreldes teiste transpordiliikidega:

- väga mahukas
- pole vaja teid ehitada

Meretranspordi puudused, võrreldes teiste transpordiliikidega:

- aeglane
- sõltub ilmast
- sadamates peab kauba ümber laadima
- sadamate ehitamine on kallis

Euroopa ja ühtlasi ka maailma suurimad sadamad on

- Rotterdami ja Amsterdami sadam Hollandis
- Antwerpeni sadam Belgias
- Hamburgi ja Bremerhaveni sadam Saksamaal

Rotterdami sadam

ÜLESANNE 6

Vaata Euroopa looduskaarti.

1. Leia alljärgnevad mered ja nende suuremad sadamad.

1) Läänemeri:

2) Põhjameri:

3) Vahemeri:

4) Must meri:

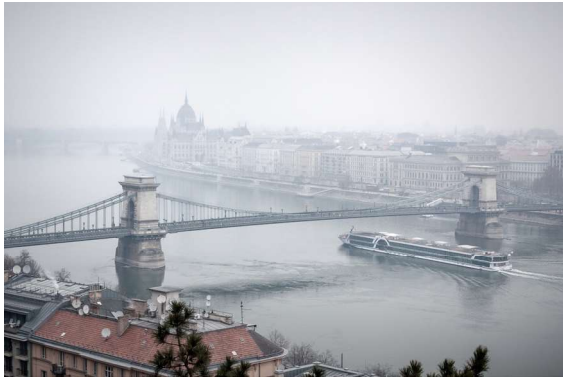

2. Märki leitud mered ja sadamad kaardile.

Siseveetransport

Siseveetransport ehk jõetransport kulgeb mööda jõgesid, järvi ja kanaleid.

Euroopa üks suuremaid laevatatavaid jõgesid on Doonau.

Sadam Venemaal Volga jõel

Siseveetranspordi eelised, võrreldes teiste transpordiliikidega:

- odav
- võimaldab vedada palju kaupa
- pole vaja ehitada teid
- keskkonnasõbralik

Siseveetranspordi puudusteks on:

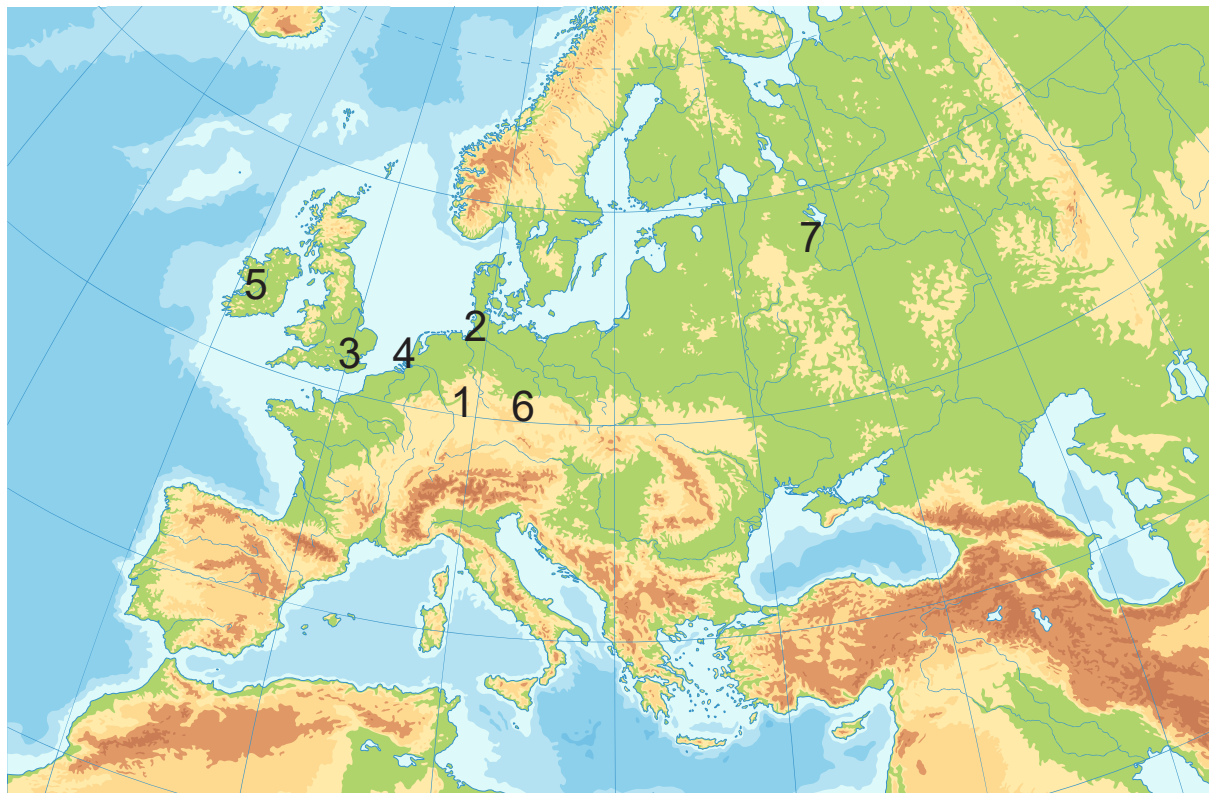
- aeglus
- sõltuvus ilmast
- piiratud liikumisvõimalused
- ümberlaadimine sadamas
- sadamate ehitamine on kallis

Jõetransporti saab arendada ainult seal, kus on suured jõed. Euroopas on suured ja laevatatavad jõed Rein, Elbe, Doonau ja Volga.

Hollandis, Belgias, Saksamaal, Venemaal, Bulgaarias ja Rumeenias laaditakse (lossitakse) kaup enamasti suurtelt merelaevadelt jõepraamidele, mis mööda jõge kaupa edasi veavad.

ÜLESANNE 7

1. Leia Euroopa kaardilt (vt ülesanne 6) tekstis nimetatud veondusega seotud objektid: Frankfurt, Hamburg, London, Rotterdam, Iirimaa, Saksamaa, Venemaa.

2. Ühenda nimi vastava numbriga.

1 –

2 –

3 –

4 –

5 –

6 –

7 –